

Uloga Donalda Trumpa u formuliranju vanjske politike SAD-a od 2017. do 2021.

Fana, Gentiana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:114:968839>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Gentiana Fana

**ULOGA DONALDA TRUMPA U FORMULIRANJU VANJSKE
POLITIKE SAD-a od 2017. do 2021.**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2021

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

**ULOGA DONALDA TRUMPA U FORMULIRANJU VANJSKE
POLITIKE SAD-a od 2017. do 2021.**

DIPLOMSKI RAD

Mentor/ica: prof.dr.sc. Dejan Jović

Student/ica: Gentiana Fana

Zagreb, 2021.

Izjavljujem da sam diplomski rad / završni specijalistički rad Američka vanjska politika za vrijeme Donalda Trumpa, 2017-2021, koji sam predao/la na ocjenu mentoru/ici prof.dr.sc. Dejanu Joviću , napisao/la samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao/la ECTSbodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao/la etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Sadržaj

SAŽETAK	4
UVOD	4
AMERIKA NA PRVOM MJESTU	8
POSTIGNUĆA DONALDA TRUMPA	14
AMERIČKA MEKA MOĆ I AMERIČKI IMIDŽ	16
ZAKLJUČAK.....	27
POPIS LITERATURE:.....	32

POPIS ILUSTRACIJA:

Slika 1: Podrška Donaldu Trumpu u različitim zemljama	23
Slika 2: Podrška Donaldu Trumpu u desno orijentiranim strankama	24

SAŽETAK

Rad analizira vanjsku politiku Sjedinjenih Američkih Država u mandatu 45. predsjednika Donalda Trumpa, točnije u periodu od 2017. – 2021.g. Glavno istraživačko pitanje propituje u kojoj mjeri su kontroverzne odluke i nepredvidivi potezi predsjednika utjecale na položaj SAD-a u međunarodnim odnosima. Temeljna pretpostavka je da su upravo nepredvidivost, ishitrenost i često neprofesionalnost američkog predsjednika šokirale međunarodnu arenu te oslabile položaj SAD-a. S obzirom na kompleksnost teme u ovome radu neće se analizirati sve vanjskopolitičke odluke jer to iziskuje puno veći prostor već će se analizirati samo odluke koje su najviše utjecale na promjenu položaja SAD-a.

UVOD

Donald Trump postao je 45. američki predsjednik nakon što je pobijedio na izborima 2016.g., a službeno je na dužnost stupio u siječnju iduće godine. Donedavno najstarijem predsjedniku u povijesti SAD-a ovo nije bio prvi doticaj s politikom. Naime, ime Donalda Trumpa pojavilo se već nekoliko puta u predsjedničkoj utrci. Prvi puta je to bilo krajem osamdesetih godina, ali nitko nije ozbiljno shvatio njegovo poigravanje s medijima kojima je odbijao priznati hoće li se kandidirati. Ponovno se njegovo ime spominjalo 2000.g. kada je bio jedan od pretendenta za kandidata Reformske stranke no pobijedio ga je Pat Buchanan. Prema navodima poznanika tada je spoznao da predsjednik može postati jedino kao kandidat Republikanske stranke, pa je već na idućim izborima izrazio želju za kandidaturom od koje je vrlo brzo odustao. 2012.g. ponovno ga se spominje kao mogućeg kandidata, ali napokon se za tu ulogu odlučio 2016.g. kada je pobijedio na izborima zahvaljujući elektoratu, ali ne i glasovima birača. Kontroverzni poduzetnik svoju kampanju započeo je sloganom „Make America Great Again“, a tijekom skupova i javnih nastupa izazvao šok liberalnih medija i podsmijeh demokratskih birača. Njegova pobjeda nad Hillary Clinton iznenadila je mnoge, a vrijedi spomenuti da je 2016.g. i godina Brexita pa su oba događaja izazvala veliki šok na globalnoj političkoj sceni. Kontroverzni predsjednik objavio je svoj manifest samo nekoliko mjeseci prije pobjede na izborima, a u njemu je istaknuo svoje ciljeve i program u vanjskoj i unutarnjoj politici. Zanimljivo je da se cijela njegova knjiga

„Make America Great Again“ zasniva na njegovom iskustvu kao poduzetniku što mu omogućuje da najbolje zna kako funkcionira zdravstveni, ekonomski ili vanjskopolitički sustav. Odmah po stupanju na dužnost Trump je poništio niz odluka donesenih za vrijeme mandata Baracka Obame, a većina tih odluka odnosila se na istupanje iz međunarodnih institucija ili na migrantske politike. Naime, jedna od njegovih prvih političkih odluka bila je povlačenje iz TPP-a (Trans-Pacific Partnership), sporazuma kojeg je započeo Obama, a kojeg nije uspio dovršiti za svoga mandata. TPP je inače trebao biti jedan od najvećih trgovinskih sporazuma, a u kojem je uz SAD sudjelovalo još 11 zemalja (Australija, Bruneji, Kanada, Čile, Meksiko, Malazija, Japan, Novi Zeland, Peru, Singapur i Vijetnam). Trump je smatrao da je sporazum iznimno loš za SAD te da je povlačenje daleko bolja odluka no kao što se kasnije pokazalo i taj potez je bio nepovoljan prije svega iz razloga što su sve te zemlje strateški američki partneri već dugi niz godina, a povlačenjem iz ugovora taj se odnos promijenio. Navedene zemlje nastavile su proces TPP-a te svejedno potpisale ugovor bez potpore SAD-a. Već u svibnju iste godine, Trump napušta Pariški klimatski sporazum koji je potpisalo 197 zemalja (skoro svaka zemlja na svijetu) i to pod izgovorom da bi takav sporazum negativno utjecao na američku ekonomiju. Već u prvoj godini mandata susreo se s Putinom, odnose s Kubom vratio je u prvobitno stanje (čime je poništio sve Obamine pokušaje stabilizacije odnosa s kubanskim otokom), a najavio je i ponovnu analizu sporazuma s Iranom o nuklearnom naoružanju, a iz kojeg se već iduće godine povukao jer je to „najgori sporazum u povijesti svih sporazuma“ (Trump, 2015:1). Krajem 2017.g. iznenadio je mnoge priznavši Jeruzalem kao glavni grad Izraela da bi nakon nešto manje od pola godine i preselio američko veleposlanstvo u taj grad. Već iduće godine započinje tarifni ekonomski rat s Kinom, jednom od najvećih ekonomskih divova što pak predstavlja veliki izazov za SAD. Susreo se s Kim Jong Un-om u lipnju 2018.g., a samo tjedan dana nakon tog susreta povukao se iz UN-ovog HRC-a (Human Rights Committee), a veleposlanica Nikki Halley u svom objašnjenju te odluke kao jedan od osnovnih razloga izlaska navela je „licemjernost te organizacije“ (BBC). Mjesec dana kasnije ponovno se susreo s Putinom, a najesen iste godine dočeka ga je najzahtjevniji zadatak do tada – smrt Jamala Khashoggija. Saudijski novinar i kolumnist Washington Post-a ubijen je u saudijskom veleposlanstvu u Turskoj, a za smrt jednog od najvećih kritičara saudijskog režima krivila se kraljevska obitelj. Cijela međunarodna zajednica reagirala je na diplomatski skandal i smrt Khashoggija, osim Trumpa koji je čak odbio zahtjev za istragom koji je Kongres podnio. Inače, Donald Trump nije reagirao i osudio međunarodni incident koji se zbio dvije godine nakon kada

je otrovan Aleksej Navaljni, lider ruske oporbe i najveći kritičar Putinove vlasti. Tijekom Trumpova mandata ubijen je jedan od lidera ISIS-a, Abu Bakr Al-Baghdadi (ispostavilo se da je počinio samoubojstvo u trenutku kad su ga napale američke snage) te je izvršen napad dronom na iranskog generala Qasema Soleimania (koji je UN proglasio nezakonitim i protivnim međunarodnom zakonodavstvu).

Aktivan je bio i na Bliskom istoku gdje mu je glavni partner bio Izrael pa je u posljednjoj godini mandata Donalda Trumpa potpisano nekoliko sporazuma čime su započeli diplomatski odnosi određenih arapskih zemalja s Izraelom. Ujedinjeni Arapski Emirati prvi su započeli taj proces, nakon njih sporazum s Izraelom potpisao je i Bahrein, a posljednji u nizu bio je Sudan. Međutim, najveći uspjeh koji je Trumpova vanjska politika na tom području doživjela jest postizanje dogovora o početku pregovora između Izraela i Libanona što je prvi takav dogovor između ove dvije zemlje u posljednjih trideset godina. Izrael je u središtu trumpovske vanjske politike bio i u dokumentu kojeg su Srbija i Kosovo potpisale u Washingtonu, u rujnu 2020.g. Prema tom sporazumu, „dvije zemlje koje su dugi niz godina bile u ratu“ dogovorile su se o ekonomskoj normalizaciji odnosa, Izrael je priznao neovisnost Kosova, a obje zemlje prihvatile su preseliti, tj. osnovati svoje diplomatsko predstavništvo u Jeruzalemu.

Krajem 2019.g., a početkom 2020.g. izbila je svjetska pandemija COVID-19, brojne zemlje odlučile su se na lockdown, a granice diljem svijeta su bile zatvorene. Trump je već u ožujku proglasio izvanredno stanje, ali njegovi istupi tijekom pandemije i optužbe da je to „kineski virus“ te kasna reakcija i nepovjerenje prema postojanju virusa, uzrokovala su visok broj smrti od koronavirusa u njegovoj zemlji. Zbog njegovih objava da je riječ o kineskom virusu porastao je broj napada na Azijske Amerikance, a u srpnju te godine Donald Trump odlučio je povući se iz Svjetske zdravstvene organizacije koju je optužio za prikrivanje istine o porijeklu koronavirusa čime se, po njegovom mišljenju, štitila Kina.

Unatoč brojnim upitnim, kontroverznim odlukama mandat Donalda Trumpa ostat će upamćen po tome što je on prvi predsjednik za kojim je čak dva puta pokrenut proces opoziva. Prvi opoziv pokrenut je 2019.g. zbog zloupotrebe moći i opstrukcije rada Kongresa, točnije zbog pokušaja utjecaja na ukrajinskog predsjednika kako bi ukrajinske vlasti dale tajne podatke o njegovim demokratskim protukandidatima i kritičarima. Trump je oslobođen optužbi u veljači iduće godine. Drugi opoziv pokrenut je u siječnju 2021.g. zbog poticanja i poziva na nasilje, a

nakon što je bijesna rulja njegovih pristaša nasilno ušla u Kongres pri čemu je poginulo nekoliko osoba. Samo nekoliko tjedana nakon, Trump je oslobođen optužbi.

Njegov mandat ostat će u sjećanju i zbog Twitter diplomacije gdje je često objavljivao svoje komentare i najavljivao svoje odluke, a koje su često bile nekontrolirane, impulzivne, nejasne i nepredvidive. Tijekom njegova mandata došlo je i do najvećih prosvjeda protiv rasizma u novijoj povijesti SAD-a nakon smrti George Floyda, a reakcija Donalda Trumpa bila je upitna, spora i agresivna jer je umalo na svoje prosvjednike pozvao Nacionalnu gardu. U njegovom timu, ljudi su se konstantno izmjenjivali, a diplomatski gafovi samo nizali.

Uzevši u obzir sve navedeno, postavlja se pitanje koliko je vanjska politika Donalda Trumpa utjecala na položaj SAD-a koji je ionako uzdrman gigantskim rastom Kine? SAD već godinama nije hegemon, ali zasigurno ima jednu od vodećih uloga, a svaki američki predsjednik, pa tako i Donald Trump, svojim odlukama utječe na globalne događaje. Dakle, osnovno istraživačko pitanje u ovom radu jest je li i koliko Donald Trump utjecao na položaj SAD-a u međunarodnom globalnom poretku? Osnovna teza rada jest da je Trump svojim mandatom ugrozio položaj SAD-a na međunarodnoj političkoj sceni te da je svojim odlukama unutar i izvan granica svoje zemlje utjecao na sraz američke diplomacije i slabljenje jedne od najmoćnijih zemalja na svijetu. Nadalje, njegove vanjskopolitičke odluke te njegov mandat utjecali su na shvaćanje uloge koju SAD ima u međunarodnom liberalnom poretku, a koja je i prije njegova mandata bila puno drugačija od one uloge koju je SAD imao u unipolarnom svijetu. Tijekom njegova mandata objavljen je niz knjiga i analiza njegova rada, ali dublji i detaljniji pregled njegove vanjskopolitičke ostavštine, u vrijeme pisanja ovoga rada, još uvijek nije napravljen jer je mandat kontroverznog predsjednika završio tek početkom ove godine. Objavljeni su znanstveni članci koji su usredotočeni na određeno područje ili određene vanjskopolitičke teme (poput Izraela, Kine, Bliskog istoka i slično), ali nijedan rad do sad nije ujedinio sve njegove odluke i analizirao njihov utjecaj. Nadalje, razlog nedostatka takve literature jest taj što će se Trumpove odluke analizirati godinama koje slijede, a njihov utjecaj i njegova ostavština bit će vidljivi tek kroz neko vrijeme. Cilj ovoga rada jest usporediti položaj koji je SAD imao prije Trumpa, dakle za vrijeme Obame, zatim za vrijeme Trumpa i konačno za vrijeme novoizabranog predsjednika Bidena. Na taj način, moći ću usporediti koliko je promjena i turbulencija izazvao mandat Donalda Trumpa te što je od njegovih odluka aktualni predsjednik ipak zadržao unatoč brojnim kritikama. U prvome dijelu rada

analizirat ću odluke i poteze koje je Donald Trump donio u svom mandatu, a koje su najviše iznenadile mnoge pratitelje američke vanjske politike. Prvi dio te analize sadrži detalje o oba opoziva koje je za vrijeme mandata doživio, a oba su znatno utjecala na shvaćanje SAD-a. U drugom dijelu analizirat ću vanjskopolitičke poteze u kojima se Trump povukao iz međunarodnih institucija (od kojih su neke osnovane pod američkom inicijativom) te odnos Trumpa prema tradicionalnim američkim partnerima kao primjerice Europska unija. U trećem dijelu analizirat ću kako je pandemija utjecala na položaj SAD-a te na koji način je administracija Donalda Trumpa stavila tu zemlju na samo začelje.

U drugome dijelu rada analizirat ću položaj SAD-a kroz njegovu meku moć – demokraciju i kulturu. Kako bi saznala je li Donald Trump utjecao na smanjenje američke moći analizirat ću četiri događaja – prosvjedi protiv policijske brutalnosti i migrantska politika te pandemija i napad na Kongres. Konačno, prikazat ću događaje koji su zabilježili mandat Baracka Obame te prvih 100 dana vladavine Joea Bidena.

AMERIKA NA PRVOM MJESTU

Položaj Sjedinjenih Američkih Država u posljednjih nekoliko desetljeća znatno se mijenjao – nakon Drugog svjetskog rata bile su vodeća sila u bipolarnom svijetu međunarodnih odnosa. SAD je, u tom razdoblju, bio zaštitnik demokracije i liberalizma naspram komunizma kojeg je širio Sovjetski Savez. Raspadom Saveza i padom Berlinskog zida, svijet polagano ulazi u unipolarni svijet u koje glavnu, vodeću ulogu ima SAD. Početkom novoga tisućljeća George Bush ulazi u rat u Irak, a samo nekoliko godina kasnije uslijedila je najveća ekonomska financijska kriza koja je uzdrmala cijeli svijet. S financijskom krizom promijenio se i odnos snaga na globalnoj političkoj areni. Ekonomski divovi postale su Kina, Rusija, Brazil, Indija i brojne druge zemlje koje su tražile svoje mjesto na međunarodnoj sceni. Međutim, unatoč brojnim greškama u vanjskopolitičkom području, SAD je i dalje bio vodeća svjetska sila koja je predvodila zapadni demokratski svijet. Čak i brojne pogreške koje je Barack Obama učinio (rat u Siriji, npr.) nisu uzdrmale položaj koji je SAD imao, a čije su glavne odrednice bile američki sustav vrijednosti, snažna vojska i uspješna ekonomija. No, s dolaskom Donalda Trumpa na vlast mnogo toga se promijenilo te je svijet otkrio na teži način da su anomalije u političkom sustavu moguće i u najsnažnijoj svjetskoj demokraciji.

Kao što je navedeno u uvodu, Donald Trump treći je predsjednik u povijesti SAD-a za kojeg je pokrenut postupak opoziva, a prvi predsjednik koji je taj proces prošao čak dva puta - prvi puta 2019.g., a drugi put 2021.g. Prvi opoziv nastupio je nakon što je u javnost izašla informacija kako je Donald Trump tražio od ukrajinskog predsjednika Volodymyra Zelenskog informacije o svom protukandidatu Josephu Bidenu i njegovu sinu u zamjenu za vojnu pomoć. U objavljenom transkriptu telefonskog razgovora između Donalda Trumpa i Zelenskog, Trump kritizira europske lidere i spominje Merkel o kojoj kaže da „govori o Ukrajini, ali ne radi ništa za nju“ (The New York Times, Memorandum, 2019:2). U usporedbi s Europom, Amerika je bila daleko bolja prema Ukrajini te će nastaviti u istom smjeru, ali Trump očekuje reciprocitet (transkript citat). U nastavku razgovora, predsjednik Trump na vrlo otvoren način traži da američki javni tužitelj William Bar kontaktira ukrajinskog predsjednika kako bi počeli „istragu o Ukrajini“, tj. kako bi istražili na koji način je Bidenov sin bio umiješan u navodno sumnjive poslove u toj zemlji. U drugome dijelu razgovora, Trump spominje i svog privatnog odvjetnika Giulianija koji bi trebao uz Barra pomagati u istrazi o Bidenu, njegovu sinu i upitnim poslovima u Ukrajini. Cijeli razgovor šokirao je američku javnost jer je Trump ujedno kritizirao i američku veleposlanicu u Ukrajini, a odbijao je pomoći Ukrajini sve dok predsjednik Zelensky javno ne potvrdi početak istrage protiv Bidena. Kongres je, na kraju, zahvaljujući zviždačima otkrio o čemu se radi pa predsjednik Zelensky nije morao pokrenuti istragu, a ubrzo je poslana i američka pomoć. Inače, slični korupcijski skandali koji su pokrenuli opoziv ili ostavku lidera dogodili su se u Ukrajini (nakon pada Viktora Janukovyča objavljene su snimke njegova raskošnog doma), Južnoj Koreji (Park Geun-hye maknuta je s dužnosti, a dobila je i zatvorsku kaznu od 25 godina zbog korupcijskog skandala) te u Brazilu (predsjednica Dilma Rouseff opozvana je s dužnosti zbog malverzacija s vladinim financijama).

Drugi razlog za opoziv bio je daleko šokantniji i opasniji od prvoga. Naime, nakon što je izgubio na izborima u studenom 2020.g., Trump je odbijao priznati poraz. Djelomični razlog za to jest mala razlika u brojnim državama, a pogotovo u onima koje su poplavile iako su tradicionalno crvene (plava je inače simbol Demokrata, a crvena simbol Republikanaca). Rezultate najneizvjesnijih izbora još od Georgea Busha i Ala Gorea čekalo se dani, a tijekom zbrajanja glasova Trump je više puta na Twitteru pozivao na prekid zbrajanja listića te ponovno glasanje. Kritizirao je i glasanje poštom kojem su mnogi građani pristupili zbog straha od pandemije i tražio da se ti glasovi proglase nevažećima. Bijesni pristaše prosvjedovali su u ime Trumpa i skandirali

„Stop the count!“ („Prekinite s brojanjem“), a s druge strane našle su se demokratski pristaše koje su tražile normalan nastavak brojanja glasova. Nakon što su mediji proglasili pobjedu Josepha Bidena, sada već bivši američki predsjednik Trump odbio je priznati rezultate, kritizirao medije koji su ih objavili, a nastavio je s dizanjem tenzija te pozivanjem na prosvjede i odbijanjem prijenosa vlasti. Putem Twittera, svog tradicionalnog glasila, pozvao je svoje pristaše da ne dopuste dolazak Demokrata na vlast jer je ipak on pobijedio izbore. Rezultate izbora proglasio lažnima, a cijeli proces izbornom prevarom. Njegovi pristaše su ga poslušali, pa su 6. siječnja 2021. godine tisuće maskiranih, radikalnih Trumpovih pristaša nasilno ušle u Kongres u cilju da napadnu što veći broj političara za koje su smatrali da su krivi za Trumpov poraz. Napad na Kongres dogodio se tijekom zajedničke sjednice Senata i Predstavničkog doma, a na kojoj su se trebali izbrojati glasovi elektorata i formalizirati pobjeda Joe Bidena. Prilikom nereda preminulo je pet osoba, a više od sto ljudi je ranjeno. Osude događaja pristigle su iz cijeloga svijeta, a Trump je nedugo zatim odbijao priznati odgovornost za nemile događaje te je blokiran na svim društvenim mrežama čime je njegovo službeno glasilo ugašeno. Središte svjetske demokracije ubrzo se pretvorilo u ratnu zonu pa su danima nakon napada vojska i policija uz žičanu ogradu štitile američke institucije, a cijelo područje bilo je danima blokirano.

U prvom opozivu, Trump je pokušao podmititi stranog lidera obustavljanjem prijeko potrebne pomoći u zamjenu za blaćenje svojih protukandidata te je umiješao i svog privatnog odvjetnika u cijelu situaciju. U drugom opozivu, Donald Trump je odbio priznati rezultate demokratskih izbora, odbio je prijenos vlasti te je pozvao masu na prosvjede i naveo ih na nepriznavanje rezultata. Oba događaja iznimka su u američkom političkom sustavu te više nalikuju postupcima koje bi lider neke iliberalne ili autokratske zemlje učinio.

Trump je tijekom kampanje, a i cijeloga mandata, govorio o doktrini „Amerika na prvom mjestu“ ili „Učinimo Ameriku ponovno dobrom“. Redovito je kritizirao NATO za koji je smatrao da SAD bespotrebno daje novce te zahtijevao od drugih zemalja da ulažu daleko više od trenutnoga. Kritizirao je i brojne druge međunarodne institucije koje je SAD osnovao ili sudjelovao u osnivanju istih poput Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) ili UN-ovog Vijeća za ljudska prava (UN Human Rights Councila), a opstruirao je rad Svjetske trgovinske organizacije (WTO) time što je stavio veto na sve kandidate za Žalbeno vijeće te organizacije. Tijekom njegova mandata dogodila su se dva međunarodna incidenta koje je većina, ako ne sve, demokratskih

zapadnih zemalja osudilo. Prvi je trovanje Alekseja Navaljnog, ruskog lidera oporbe, a drugi je smrt Jamala Khashoggija. Oba događaja kritizirale su Europska unija, Ujedinjeno Kraljevstvo i brojne druge zemlje, a EU i UK su uvele sankcije Rusiji i ruskim državljanima koje su smatrali odgovornima za trovanje. U oba slučaja, SAD je reagirao prekasno ili nije uopće reagirao, a time se odmaknuo od politike koju su provodile zemlje partneri SAD-a i svrstao se uz bok liderima koji te događaje nisu osudili. Trump se, prešućivanjem tih dvaju incidenata, okrenuo od tradicionalnih američkih partnera poput Europske unije, Kanade i Australije. Umjesto toga, štitio je i Putina i saudijsku kraljevsku obitelj s kojima je navodno bio prijatelj (Saudijska Arabija bila je među prvim zemljama koje je Trump posjetio). Nadalje, više puta se susreo sa Kim Jong Un-om kojeg je u svojim tvitovima i hvalio unatoč brojnim optužbama i kršenjima ljudskih prava koje taj lider provodi. Nakon sastanka izjavio je da je Kim Jong Un talentirana osoba koja voli svoju zemlju, a sa Sjevernom Korejom potpisao je i sporazum o denuklearizaciji iako mnogima nije bilo jasno što taj sporazum obuhvaća. Brazilskog predsjednika Jaira Bolsonara, kojeg mnogi smatraju tropskom verzijom Donalda Trumpa, pohvalio je rekavši da je „učinio odličan posao u svojoj zemlji“. Vladimira Putina smatrao je snažnim liderom te najavio promjenu odnosa između Rusije i SAD-a. U jednom intervjuu za vrijeme kampanje, na pitanje smatra li Putina ubojicom odgovorio je da se takve stvari za koje optužuju Putina vjerojatno događaju i u SAD-u.

Trumpova eksperimentiranja s novim, autokratskim partnerima dovela su do toga da su tradicionalni američki partneri izgubili povjerenje u SAD te da su daleko oprezniji o odnosima s tom zemljom (Mathews, 2021:7). Trumpova prijateljstva s liderima autoritarnih režima pokazala su da su promjene u SAD-u moguće, tj. da se SAD-u ponovno može dogoditi Trump (FA) ili netko sličan njemu koji bi tu zemlju odgurnuo od tradicionalnih partnera poput Europske unije, Kanada, Australije, Japana, itd. U slučaju Europske unije, koja se i sama suočava s porastom populizma i autoritarnih režima, oslanjanje na SAD više neće biti toliko jednostavno, tj. članice će biti daleko opreznije u postavljanju bilo kakvih dugoročnih zajedničkih ciljeva. Angela Merkel, njemačka kancelarka, je 2018.g. nakon što se Trump povukao iz nuklearnog sporazuma s Iranom, istaknula da oslanjanje na SAD u pitanju sigurnosti više nije moguće te da se europski kontinent mora okrenuti ka sebi (The Hill, 2018). Merkel, francuski predsjednik Emmanuel Macron i tadašnja britanska premijerka Theresa May objavili su zajedničko priopćenje u kojem su istaknuli da će oni i dalje podržati politiku nenaoružanja nuklearnim oružjem Irana te se Europska unija na taj način odmaknula od Amerike (www.gov.uk, 2018). Ne čudi stoga da je upravo nakon ovog događaja, a

i nakon trovanja Alekseja Navaljnog, Europska unija sve više govorila o osnivanju vojnih snaga čime bi ojačala sigurnost europskog kontinenta. Trump se osvrnuo i na NATO savez, a osim što je financiranje saveza smatrao nekorektnim tvrdio je i da je 65.000 američkih vojnika na europskom kontinentu trošak koji bi Europa trebala pokrivati. 2019.g. na NATO samitu u Londonu, a na kojem su članice slavile sedamdesetu godišnjicu saveza, u medijima se pojavila snimka u kojoj se lideri Kanade, Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske i Nizozemske navodno izruguju Trumpu dok njega nije bilo u prostoriji. Trump je nakon te snimke kanadskog premijera Justina Trudeaua nazvao dvoličnom, ali dobrom osobom.

Zanimljivo, CNN je u svojem prilogu 2019.g. naveo sve slučajeve u kojima je Trump podržao autoritarne režime. Tako je u rujnu 2018.g. govorio o Kim Jong Un-u te spomenuo da mu je on slao „predivna pisma koja su jako dobra. Zaljubili smo se.“, a godinu dana poslije hvalio je njegov rad te govorio kako Kim Jong Un želi izgraditi snažnu ekonomsku silu. Turskog predsjednika Erdogana i kineskog predsjednika Xija smatrao je svojim jako dobrim prijateljima što je često iznosio u javnosti, a Putina je hvalio još u kampanji.

Najveći utjecaj na drugačiji položaj SAD-a imala je pandemija COVID-19 koja je, kao što je ranije rečeno, zamrznula cijeli svijet i koja i dalje mijenja odnos snaga na međunarodnoj političkoj sceni i to prije svega u geopolitičkom smislu. Donald Trump je, tijekom pandemije, više puta govorio o kineskom virusu te slao znanstveno nedokazane tvrdnje i savjete građanima svoje zemlje – jedan od prijedloga bio je da bi znanstvenici trebali istražiti mogućnost ubrizgavanja dezinfekcijskih sredstava u tijelo (jedna osoba je preminula jer je Trumpov savjet ozbiljno shvatila i iskušala – The Guardian, 2020). SAD, zemlja koja je prednjačila cijepljenju i borbi protiv AIDS-a za vrijeme mandata prijašnjih predsjednika (posebno Georgea Busha), postao je zemlja koja je prednjačila u svijetu po broju zaraženih, a od koronavirusa je do kraja lipnja 2021.g. u toj zemlji preminulo više od 600 tisuća osoba. SAD čini 4% svjetske populacije, a tijekom pandemije činio je 25% zaraženih od koronavirusa u svijetu, a s pandemijom su se bolje nosile zemlje Europske unije, Kina, Australija, Novi Zeland, itd.. Trump je odbio biti i u programu COVAX koji je za cilj imao i još uvijek ima cijepljenje siromašnijih zemalja koje ne mogu omogućiti svojim građanima dovoljno doza cjepiva. U utrci za cjepivo i cijepljenje, SAD nije prednjačio već je bio na začelju u usporedbi sa ostalim zapadnim zemljama, no u obzir treba uzeti da je cijepljenje uzelo zamaha tek nakon što je Trump izgubio na izborima. Trumpu se prigovaralo za kasnu reakciju i proglašenje

epidemioloških mjera koje su mogle spasiti živote mnogih. Americi je nedostajao lider koji bi zemlju poveo na prvo mjesto koje bi možda u drugim okolnostima i imala. Nadalje, umjesto da su američke vlasti prednjačile u borbi protiv pandemije u svojim redovima, tu ulogu preuzeli su tehnološki giganti poput Amazona, Applea, Facebooka, Google i Microsofta i to nizom kampanja, a koji zajedno imaju budžet od 7 trilijuna dolara koji je daleko veći od bilo koje države osim Kine i SAD-a. Dakle, ulogu u borbi protiv korone preuzele su privatne tvrtke umjesto države koja je mogla imati ključnu ulogu u borbi protiv pandemije.

Ova tri primjera izabrana su jer pokazuju koliko daleko je SAD odmaknuo od svoje demokratske tradicije te pokazao da se i u toj zemlji mogu dogoditi anomalije. Činjenica jest da su ovi potezi isključivo nepromišljeni potezi kontroverznog američkog predsjednika, no problem je daleko širi jer Donald Trump je tijekom cijeloga vremena imao iznimno nisku podršku američkih birača, a istovremeno je predstavljao javno mnijenje i američke građane jer je i na izborima na kojima je izgubio čak devet milijuna više ljudi glasalo za Trumpa nego na izborima 2016.g. (Kirshner, 2021:21) Trump je zapravo sama Amerika, on je odraz američkog mišljenja što cijelu njegovu politiku čini šokantnijom. Prvi slučaj pokazuje koliku moć može američki predsjednik imati time što može zaustaviti pomoć trećoj zemlji i na taj način prisilom utjecati na politička zbivanja u svim dijelovima svijeta. Takve metode koristili su i brojni lideri prije njega, ali ono što ovaj slučaj čini različitim od drugih jest taj da je Trump koristio vladine mehanizme i korupcijom pokušao doći do informacija o svom najvećem kritičaru. U drugom slučaju, Trumpovo nepriznavanje rezultata više je tradicija zemalja autoritarnih režima nego zemalja s dugom demokratskom tradicijom kakvu ima SAD. Ako je u jednom SAD-u, demokratskom sustavu koji je primjer drugima, moguće da predsjednik govori o lažnim vijestima, optužuje politički sustav za izbornu prevaru te ne priznaje rezultate izbora onda je tako nešto moguće i bilo gdje drugdje. Trumpov argument o lažnim vijestima koristio se za sve što američkom predsjedniku nije odgovaralo, a ubrzo su njegovu argumentaciju preuzeli brojni lideri od Orbana do Erdogana.

Trumpova prijateljstva s liderima autoritarnih režima odmaknula su SAD od tradicionalnih partnera, njegov izlazak iz institucija koje je SAD osnovao uzdrmao je mnoge. U svojoj knjizi „Make America Great Again“ , kritizirao je pristup koji je Europska unija imala u odnosu prema Ukrajini rekavši da „ne razumije zašto su Njemačka i druge zemlje pasivno gledalo kako Putin maršira u Ukrajinu“ (Trump, 2015:48). Smatrao je i da Amerika mora

promijeniti svoj način funkcioniranja prema „Saudijskoj Arabiji, Južnoj Koreji, Njemačkoj, Japanu i Velikoj Britaniji koje štitimo, a koje bi trebale podijeliti troškove te zaštite“ (Trump, 2015:47). Smatrao je da ne postoji jedna vanjska politika već da američki ciljevi moraju biti jasni (Trump, 2015:47).

POSTIGNUĆA DONALDA TRUMPA

Međutim, vrijedno je spomenuti i pozitivne stvari koje je Trumpova administracija napravila u području vanjske politike. U prvom redu to su sporazumi na Bliskom Istoku, kompleksnom području prožetom ratnim sukobima i lošim susjedskim odnosima. Pod vodstvom Trumpovog zeta i savjetnika za Bliski Istok, Jareda Kushnera, postignuti su mirovni sporazumi koji se smatraju najvećim uspjehom Trumpove administracije. Abraham Accords ili Abrahamovi sporazumi zajednički je naziv za dokumente potpisane između arapskih zemalja i Izraela, a nazvani su po Abrahamu koji je od važnosti za sve tri monoteističke religije. Prvi sporazum potpisan je u rujnu 2016.g. i to između Izraela, Bahreina i Ujedinjenih Arapskih Emirata pa su tako te dvije zemlje tek treća i četvrta arapska zemlja koje su uspostavile odnose s Izraelom nakon Egipta i Jordana. Samo nekoliko tjedana nakon sporazumu se pridružio i Sudan koji je odlučio uspostaviti odnose s Izraelom i to u zamjenu za micanje s popisa terorističkih zemalja u SAD-u. Konačno, sporazumu se pridružio i Maroko koji je time postao šesta arapska država koja je normalizira odnose s Izraelom. Abraham Accords pokazuju novi trend u međunarodnim odnosima, a to je da je za stabilizaciju i kakvu takvu normalizaciju odnosa na Bliskom Istoku pitanje Palestine zapravo marginalno. Ono što ovi sporazumi pokazuju jest pravo realističko poimanje međunarodnih odnosa, a to je da su vlastiti interesi zemalja na prvom mjestu. Sudan je zapostavio pitanje Palestine i uspostavio odnose s Izraelom s kojim je bio u sukobima i teškim odnosima, a zauzvrat je maknut s popisa terorističkih zemalja čime su omogućene strane investicije u tu ekonomski slabu zemlju. Maroko je pak pristao potpisati sporazum u zamjenu za američko priznanje marokanske vlasti na teritoriju Zapadne Sahare. I ostale zemlje imale su svoje vlastite interese pri potpisivanju sporazuma čime je palestinsko pitanje ostalo po strani unatoč izjavama lidera tih arapskih zemalja da nisu odustali od Palestine. Ostaje za vidjeti, doduše, koliko su sporazumi uistinu uspješni i hoće li dugoročno pomoći u postizanju stabilnosti u regiji.

Iako je tema nacionalne i obrambene strategije područje koje ne spada u domenu ovoga rada valjalo bi spomenuti Nacionalnu obrambenu strategiju (National Defense Strategy). Nacionalna obrambena strategija objavljuje se svake četiri godine, a Trump je istu objavio 2018.g.

te mnoge iznenadio s ciljevima navedenima u njoj. Naime, za razliku od prijašnjih strategija gdje je terorizam stavljen kao prvi i najveći izazov, u Trumpovoj strategiji najveći izazov američkoj obrani su Rusija i Kina. „Iznimno je jasno da Kina i Rusija želi stvoriti svijet u kojem ključnu ulogu ima autoritarni model – istovremeno dobivaju na autoritetu i veto nad drugim državama i to u području ekonomije, diplomacije i sigurnosti“ (NDS, 2018:2). Nadalje, u istom dokumentu američke vlasti smatraju da će Kina nastaviti s modernizacijom svoje vojske čime će biti regionalni hegemoni u Indo-pacifičkoj regiji. Rusija pak, smatraju kreatori strategije, Rusija utječe na države u svom okruženju čime želi slomiti NATO savez i promijeniti europsku i bliskoistočnu sigurnost i ekonomsku strukturu u svoju korist (NDS, 2018:2). Strategiju su kritizirali brojni mediji i to prije svega zbog nedostatka vizije ili informacija kako bi se određene mjere trebale financirati i ostvariti. Međutim, unatoč brojnim kritikama Nacionalna obrambena strategija (NDS) od iznimne je važnosti jer je nakon dugog niza godina kao najveći izazov stavila Rusiju i Kinu, a ne terorizam koji je dosad prednjačio u svim strategijama. Zanimljivo je i da je, unatoč prijateljstvu između Putina i Trumpa, Rusija ipak postavljena kao najveća prijetnja američkoj sigurnosti. Za kraj, valja napomenuti i da je obrambena strategija dodala svemir kao jedno od važnih područja na koje se američka obrana treba fokusirati. Godinu dana nakon objave strategije, Donald Trump osnovao je „Space Force“ ili svemirske snage koje bi trebale štiti interese SAD-a i partnera u svemiru.

Jedno od najvećih postignuća 45. američkog predsjednika mogli bi se smatrati i diplomatski odnosi s Kinom koji su se za vrijeme Trumpova mandata uistinu promijenili. Još za vrijeme predsjedničke kampanje, Kina je za Trumpa bila jedan od najvećih američkih izazova (Trump, 2015:42) te je smatrao da SAD treba oduzeti prednost Kini (Trump, 2015:44). 2018.g. Trump je uveo prve tarife na željezo i aluminij iz Kine da bi samo par tjedana nakon i Kina postavila carinske tarife SAD-u. Time je započeo trgovinski rat između Kine i SAD-a. Već iduće godine Donald Trump odlučio je zabraniti američkim tvrtkama da koriste telekomunikacijsku opremu iz kineskih tvrtki koje je američka administracija ocijenila rizičnima. Osim tarifnog rata između dvije zemlje, Trump je Kinu optužio i za manipuliranje valutama te namjerno postavljanje valute na način koji odgovara i daje prednost kineskim izvozniciima (The Economic Times, 2020). Između ostalog, SAD i Kina vodile su i tehnološki rat u kojem su tvrtke Huawei i ZTE optužene za špijunažu, a koji se do kraja mandata prelio i na TikTok, jednu od najpopularnijih društvenih mreža među mladima. Vrhunac tehnološkog rata bila je zabrana kineskim tvrtkama da izgrade 5G mrežu u Americi, a vrlo brzo su slične zabrane uslijedile i u Australiji, Kanadi, Ujedinjenom

Kraljevstvu, itd. Iako tehnološki i trgovinski rat nije doveo do rezultata kojima se Trump nadao ipak je pokazao da je moguće suprotstaviti se Kini, a istovremeno ne utjecati pretjerano na globalnu trgovinu. Trump je svojim potezima i zabranama koje su čak uključivale i zabrane čipova i dronova iz kineskih tehnoloških tvrtki pokazao da pitanje nacionalne sigurnosti više nema veze samo s teritorijem ili vojnom snagom već tehnologijom. Zabranama i trgovinskim pa tehnološkim ratom pokušao je umanjiti utjecaj Kine, a je li u tome uistinu uspio ostaje za vidjeti. Odnosi SAD-a i Kine oslabili su i za vrijeme pandemije jer je Trump u svojim javnim nastupima krivio Kinu za širenje „kineskog virusa“, a tijekom tog razdoblja diljem SAD-a poraslo je nasilje nad azijskom manjinom.

AMERIČKA MEKA MOĆ I AMERIČKI IMIDŽ

Američka moć u međunarodnom globalnom poretku ne sastoji se samo od snažne vojne snage i jake ekonomije. Ono što Ameriku čini toliko utjecajnom u svim dijelovima svijeta jest njena meka moć koja se promovira kroz popularnu kulturu ponajprije filmove, serije i knjige. Američka moć sastojala se upravo u tome što je preko te meke moći utjecala na milijune diljem svijeta čak i u doba komunizma – primjerice u Rumunjskoj je za vrijeme Ceausescua postojala mafija koja je ilegalno uvozila zabranjene američke filmove. Utjecaj te meke moći nije zanemariv – snaga države krije se i karizmi, kulturnom identitetu i snazi da se utječe na druge (Skoko). Meku moć objasnio je Joseph Nye, a po njemu meka moć „predstavlja sposobnost zavođenja i privlačenja, a privlačenje često vodi do oponašanja.“ Nye je tu meku moć države dalje definirao kao moć kojom država može postići rezultate koje želi jer je druge države žele slijediti i oponašati (Nye, 2003:8, cit. prema Skoko i Kovačić, 2009:30). Nye je, na primjeru Amerike, podijelio meku moć koja se sastoji se od sposobnosti uvjeravanja i djeluje izvana prema unutra (primjerice američka pop kultura) te od sposobnosti stvaranja ideologije (demokracija). Američki imidž u svijetu gradio se upravo na ta dva principa – globalno popularna holivudska kultura koja je engleski jezik rasprostranila do najudaljenijih dijelova svijeta te visoka razine demokracije i pravnog uređenja koja se mnogima činila nedostižna. Amerika je, upravo zahvaljujući toj holivudskoj popularnosti, u svijetu slovila kao zemlja u kojoj je sve moguće, država je uređena i postoji ekonomsko blagostanje koje je dostupno svima. Posljednjih nekoliko godina, Amerika je jedno od najpopularnijih odredišta za studente te u usporedbi s ostalim zemljama najveći broj mladih bira upravo Ameriku za studij. Na društvenu mrežu Facebook, stvorenu u SAD-u, dnevno se prijavljuje preko 1.8 milijardi ljudi što je više od ukupnog stanovništva bilo koje države. Netflix,

globalna platforma za filmove i serije, tijekom prve polovice 2021. imala je više od 207 milijuna korisnika s time da u obzir treba uzeti da je broj korisnika daleko veći jer jedan račun može koristiti više osoba. Nešto više od 300 milijuna korisnika ima Amazon, platforma za online trgovinu nastala u garaži Jeff Bezosa, najbogatije osobe na svijetu. Više od 580 milijuna ljudi diljem svijeta koristi Apple, a ukupno je aktivno više od milijardu uređaja. Dakle, američki utjecaj jačao je korištenjem raznih platformi te širenjem američkog načina života putem njih. Sa sve većim razvojem tehnologije informacije su daleko dostupnije i brže pristižu i u najudaljenije dijelove svijeta, a širenje informacije više se ne događa putem klasičnih kanala već preko društvenih platformi i mreža kao što su TikTok, Instagram Story ili Twitter koji su za vrijeme Obaminog i Trumpovog mandata stekli ogromnu popularnost. Upravo su te društvene mreže pomogle u širenju drugačije američke slike od one na koju smo navikli. Četiri su događaja koja su u tom smislu imala daleko najveći utjecaj na promjenu američkog imidža.

Prva promjena američkog imidža nastupila je u trenutku kada su po društvenim mrežama i medijima objavljene snimke i fotografije djece migranata iz Južne Amerike koji su po američkim kampovima živjeli u nehumanim uvjetima. 2018.g. Trump je pokrenuo politiku nulte tolerancije prema migrantima po kojoj su optuženi svi koji granicu prelaze ilegalno, a to se odnosilo i na azilante i na roditelje s djecom. S obzirom na takvu politiku, na granicama su se razdvajala djeca od roditelja – roditelji su poslani u pritvor, djeca su poslana u zatvore i skloništa. Prema The Guardianu, takva politika dovela je do toga da i tri godine nakon uvođenja nije poznato gdje su roditelji 545-ero djece koja su još zadržana u kampovima. Snimke iz skloništa na kojima se čuju djeca koja plaču, proces razdvajanja koje su roditelji opisivali te šokantne snimke rasterećenih i izgubljenih migranata širile su se po svim društvenim mrežama i medijima. Jedna od fotografija koja je postala viralna u roku od samo nekoliko sati bila je fotografija nakon posjete Melanije Trump jednom od kampova u kojima su boravila djeca, a na kojoj je prva dama nosila majicu s upitnim natpisom „I really don't care, do u?“ (Stvarno me boli briga, a tebe?). Iznenadujuća je bila činjenica da se tako nešto dogodilo u Americi, a ne u nekoj zemlji trećeg svijeta ili nekoj zemlji u kojoj vlada autoritarni režimi i opetovano krše ljudska prava. Unatoč brojnim kritikama, Trump je svoju politiku nulte tolerancije zadržao jer nije htio da se Americi dogodi ono što se dogodilo Europi gdje su većina migranata bila upravo djeca.

Drugi događaj koji je narušio američki imidž bili su rasistički prosvjedi koje ni pandemija koronavirusa nije zaustavila. U svibnju, 2020.g. Minneapolis u Minnesoti došao je u središte pozornosti nakon što se po društvenim mrežama i medijima proširila snimka policajaca koji su uhitili Georgea Floyda, Afroamerikanca, koji je navodno htio kupiti proizvode u trgovini falsificiranom novčanicom od 20 dolara. Uhitila su ga čak četiri policajca, a dok su ga držali na podu jedan od njih pritisnuo je koljeno na Floydov vrat što je konačno dovelo do njegove smrti. George Floyd i njegove posljednje riječi „I can't breathe“ (Ne mogu disati) pokrenule su lavinu događaja koje nitko nije očekivao. Objavljene snimke razbjesnile su javnost i već isti dan krenuli su prosvjedi u Minnesoti, a koji su se kasnije proširili diljem SAD-a. Po društvenim mrežama objavljene su snimke u kojima su policajci koristili pretjeranu silu pri suočavanju ili uhićivanju Afroamerikanaca, prosvjedovalo se u više od 140 gradova, a vojska je mobilizirana u čak 21 saveznoj državi. Pod motom „Black Lives Matter“ („Životi crnaca su važni“) prosvjednici su se borili protiv bespotrebnog ili pretjeranog korištenja sile na pripadnike Afroameričke manjine, a moto se ubrzo proširio internetom pa su iz cijeloga svijeta pristizale poruke podrške za Georgea Floyda i ostale žrtve policijske agresije. Prosvjedovalo se i u svjetskim metropolama – London, Sydney, Seoul, Rio de Janeiro, itd. (u Siriji je čak osvanuo mural Floyda). Mirni prosvjedi ubrzo su se pretvorili u nasilne prosvjede i sukobe s policijom, a prosvjednici su došli i do Bijele kuće koju je tajna služba ubrzo zatvorila. Međutim, unatoč svemu, Donald Trump reagirao je prijetnjama i napadima. Dok su se policija i prosvjednici sukobljavali, Trump je iskoristio priliku da se na Lafayette trgu, ispred crkve, fotografira s Biblijom u rukama. I dok su na početku mediji izvještavali da je Trump protjerao prosvjednike kako bi se fotografirao, tjedan dana nakon te su tvrdnje opovrgnute no i to je bilo dovoljno da se pošalje poruka da Trumpa ne zanimaju neredi u vlastitoj zemlji. Nadalje, Trump je tijekom prosvjeda zaprijetio slanjem vojske u gradove u kojima gradonačelnici ili senatori ne mogu smiriti prosvjede. Osim što prosvjednike nije smirio i nije tražio zajedničko rješenje, Trump je zaprijetio i slanjem vojske na vlastite građane čime je stao uz bok autoritarnim liderima.

Treći događaj koji je utjecao na američki imidž u globalnom poretku su neredi u Kongresu 6. siječnja, a posljednji je pandemija i na koji način se Amerika nosila s tim izazovom, a oba primjera objašnjena su u prvome dijelu rada. Što se samog napada na Kongres tiče, fotografije i snimke napada postale su internetska senzacija, a na račun prosvjednika zbijale su se šale i radile fotomontaže.

Sva četiri događaja dovela su do apsolutne promjene imidža SAD-a u svijetu. Iako su rasne podjele i upitne migrantske politike postojale i prije, u vrijeme Trumpa dosegle su svoj vrhunac. Američki imidž koji je osnovan na jednakosti, radu i jedinstvu postao je imidž kaosa, polarizacije i disfunkcionalnosti (Power, 2020:10). Ako predsjednik SAD-a ne može riješiti probleme migracija, rasizma, političke podjele i zdravstva u vlastitoj državi onda se postavlja pitanje može li uopće riješiti probleme u drugim državama? Društvene mreže koje je Donald Trump koristio i do više puta dnevno potpomogle su proces pada američkog imidža diljem svijeta prije svega jer se pokazalo da bilo koja politička opcija koja postoji je bolja od one u kojoj predsjednik demokratske države prijeti da će poslati vojsku na svoj narod. Problemi koji su u Americi postojali dugi niz godina sada su isplivali na površinu i pokazali cijelom svijetu koliko je ta zemlja uistinu problematična.

Američki brend u vanjskopolitičkim odnosima i položaj SAD-a bio je snažan upravo zbog ljudskih prava i snažnog demokratskog sustava kojeg je ta zemlja imala i još uvijek ima. Međutim, s Trumpovim doktrinama i njegovim kratkoročnim, neplaniranim, personalnim politikama (Kirshner, 2021:18) Amerika je postala zemlja koje su se drugi bojali jer se nije znalo gdje će i na koji način Trump napasti. Jedan od najčešćih argumenata koje su njegovi politički kritičari imali bilo je njegovo psihičko stanje te činjenica da ima pristup nuklearnom naoružanju, a za koje nitko nije bio siguran kad će taj pristup iskoristiti (Demokrati su upravo to koristili kao najčešći argument ili kritiku prema Trumpu). Vanjska politika SAD-a i prije je bila kompleksna i izgubljena, ali s Trumpom na vlasti mogle su se vidjeti sve slabe točke koje ta zemlja posjeduje. Ako je američki sustav koji počiva na demokraciji mogao stvoriti Donalda Trumpa koji je kršio ljudska prava, podijelio zemlju i napadao tradicionalne američke partnere postavlja se pitanje kako onda tako nešto spriječiti i u drugim zemljama u kojima ne postoje snažni demokratski mehanizmi i „checks and balances“ koji postoje u SAD-u. Položaj te zemlje za vrijeme Trumpa nije uzdrmala samo njegova nepredvidiva, tviterovska vanjska politika već i događaji unutar same zemlje. Naime, Trump je u svojem mandatu opetovano kršio ljudska prava – od imigracijske politike sve do vojne politike, a što je vidljivo i u ranije objašnjenim primjerima. Uveo je zabrane ulaska u zemlju Muslimanima, imigracijska politika svodila se na razdvajanje roditelja i djece iz Južne Amerike te njihovo smještanje u kampovima, ICE agenti imali su daleko veće ovlasti, ukinut je DREAM koncept (po njemu su djeca migranata rođena u SAD-u mogla dobiti američko državljanstvo), zabranio je LGBTIQ+ članovima sudjelovanje u vojsci (sudska trakavica zbog

zabrane sudjelovanja u vojsci transrodnim osobama trajala je mjesecima), a tijekom njegova mandata rasističke podjele u SAD-u dosegle su svoj vrhunac.

I prije dolaska na vlast, mnogi znanstvenici smatrali su da je došao kraj međunarodnom liberalnom poretku, a Trump je taj kraj zapravo samo ubrzao. SAD je imao ključnu ulogu nakon pada komunizma te je u novom međunarodnom poretku preuzeo glavnu ulogu u svijetu i postao svojevrsni svjetski policajac. S promjenama nakon financijske krize, globalizacijom i rastom Kine ta uloga se promijenila te sada možemo govoriti o multipolarnom svijetu u kojem ključnu ulogu vode SAD i Kina, a utrka između ove dvije zemlje vidljiva je u utrci u svemiru gdje obje države čine znatne napretke po tom pitanju. Međutim, osnovno pitanje ovoga istraživanja jest položaj Sjedinjenih Američkih Država danas te uloga koju velika vojna sila ima u svijetu. Gore objašnjene politike i potezi Donalda Trumpa nisu jedini upitni i problematični potezi njegove administracije. Kaos koji je vidljiv u njegovoj vanjskoj politici može se očitati i na najnižoj razini – imenovanju diplomata. Naime, tijekom svojeg mandata na brojnim diplomatskim funkcijama postavio je svoje prijatelje (npr. Richard Grenell u Njemačkoj) čime je srozao američku diplomaciju koju je karakterizirala stručnost i profesionalnost, a koja je sad postala neprofesionalna i neprepoznatljiva. Taj pristup vidljiv je i u otkazu uručenom Steveu Linnicku, nezavisnom istražitelju State Departmenta, koji je pokrenuo istragu protiv državnog tajnika Mikea Pompea. Isti pristup vidljiv je i u načinu na koji se Trump odnosio prema diplomatima nakon skandala s ukrajinskim predsjednikom gdje je u razgovoru s njim kritizirao tadašnju američku veleposlanicu Yovanovitch.

Zanimljivo je vidjeti da se položaj SAD-a srozao i u istraživanju Freedom Housea. Iako je taj pad neznatan. 2017.g kada je Trump službeno postao predsjednik SAD je označen kao slobodna zemlja s ocjenom od 89 dok je već iduće godine ocijenjen s 86 s time da su politička prava ocijenjena s 33 od 40 boda, a građanske slobode ocijenjene s 53 od 60 bodova. Na tu ocjenu utjecalo je više faktora. Prvi od njih jest kršenje etičkih standarda od strane predsjednika Trumpa, a koje su postavili njegovi prethodnici. Negativnim je u ovom kontekstu ocijenjeno njegovo zapošljavanje i davanje ključnih uloga u američkoj administraciji svojoj kćeri i zetu. Nadalje, negativnim se smatrala i njegova odluka o zabrani ulaska u zemlju građanima iz većinski muslimanskih zemalja te zabrana služenja vojske transrodnim osobama. Posljednji argument za nižu ocjenu smatrala se umiješanost Rusije u predsjedničke izbore 2016.g. te davanje otkaza

Jamesu Comeyu, FBI-evom direktoru koji je taj slučaj započeo. Istu ocjenu SAD je dobio i 2019. i 2020.g.

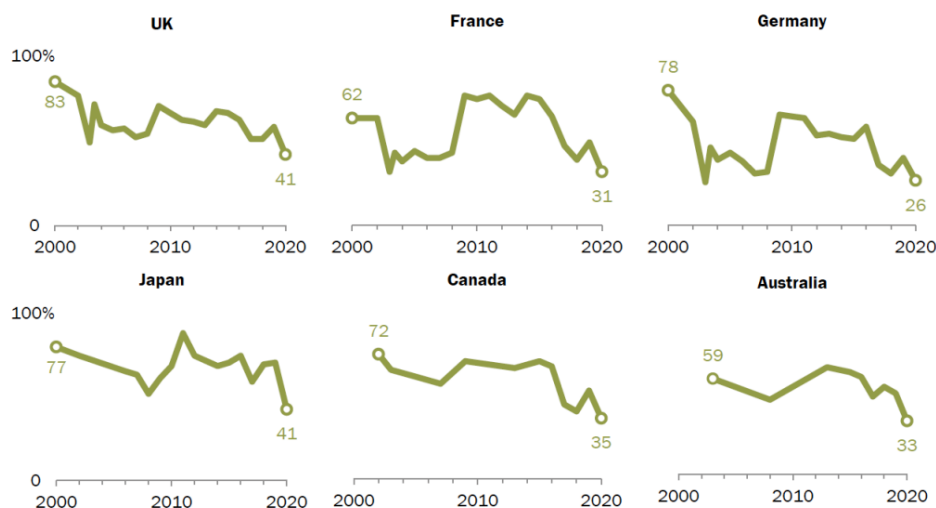
Promjene u percepciji Sjedinjenih Američkih Država na globalnoj razini najviše se mogu vidjeti u istraživanju koje PEW Centar objavljuje svake godine od 2000.g., a u kojem ispituje percepciju američke moći i politike u različitim zemljama diljem svijeta. S obzirom na opsežno istraživanje, usredotočit ćemo se na šest zemalja koje su tradicionalno američki partneri: Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Njemačka, Japan, Kanada i Australija. Kao što je vidljivo na slici 1, ocjena SAD-a u 2020.g. dosegla je svoje najniže razine od kad se istraživanje provodi. U Velikoj Britaniji je podrška SAD-u pala na rekordnih 41% što je najniža razina u posljednjih 20 godina. U Francuskoj je podrška pala na 31% što je nešto niža razina od one koja je bila 2003.g. (a do koje je došlo zbog sukoba između Francuske i SAD-a oko rata u Iraku). Najnižu podršku SAD ima u Njemačkoj gdje samo 26% građana pozitivno ocjenjuje SAD. U Japanu je podrška SAD-u pala na 41%, a u Australiji i Kanadi podrška je na 35% odnosno 33%. U istom istraživanju, vidljivo je i da Trump uživa veću podršku kod birača radikalnih stranaka u Europi (slika 2). U Španjolskoj ima daleko najveću potporu birača Voxa, a između 30 i 36% podrške dobio je od njemačke radikalne stranke Alternative für Deutschland, nizozemske Party for Freedom i Forum for Democracy, švedske Sweden Democrats te britanske Brexit Party.

Istraživanje PEW centra pokazalo je i da većina zemalja smatra da SAD više nije dobar model demokracije, točnije smatra da je SAD bio dobar model demokracije, ali posljednjih nekoliko godina je izgubio tu ulogu. Takav dojam najviše imaju građani Južne Koreje (73%), zatim Kanade (69%), Japana (67%), Singapura (66%), Australije (64%) te Tajvana i Novog Zelanda (oboje 63%). U Europi su najnegativniji Nizozemci – njih 57% smatra da SAD više nije dobar model demokracije, a slijede ih građani Švedske, Ujedinjenog Kraljevstva, Njemačke, Belgije i Španjolske. Zanimljivo je vidjeti i veliku razliku u povjerenju američkom predsjedniku Bidenu i Trumpu pa tako samo 17% ispitanika smatra da bi američki predsjednik Trump učinio pravu stvar u međunarodnim odnosima dok čak 75% ispitanika smatra da bi Biden bio daleko uspješniji u tome. Nadalje, samo 34% građana gledalo je na SAD pozitivno u vrijeme Donalda Trumpa dok je njih 62% gledalo na SAD pozitivno u doba Joea Bidena. U istom istraživanju ispitanici su odgovarali na pitanje za kojeg svjetskog lidera bi rekli da bi učinio pravu stvar u međunarodnim odnosima, a najviše ocjene dobili su njemačka kancelarka Angela Merkel (78%) te Joe Biden koji

ju prati u stopu (77%). Na isto pitanje, 2020.g., samo 16% ispitanika smatralo je Trumpa sposobnim za rješavanje pitanja međunarodnih odnosa, a najmanju podršku dobio je u Belgiji (9%) te Njemačkoj i Danskoj (obje zemlje po 10%). Istraživanje PEW instituta pokazuje koliko je Trump uistinu utjecao na percepciju SAD-a u međunarodnim odnosima i u drugim državama, a koja je u tom istraživanju vidljiva u velikim razlikama u postocima. Također, istraživanje pokazuje koliko je SAD važan za ostatak svijeta i na koji način ostatak svijeta gleda na uspjehe i neuspjehe američke administracije. Slično istraživanje proveo je i Gallup, 2020.g., koji je u 60 zemalja istražio koliko ispitanika odobrava rad američkog lidera, a istraživanje je pokazalo da samo 22% ispitanika odobrava rad u usporedbi s njih 33% u 2019.g. Najviše ocjene Donald Trump dobio je u Dominikanskoj Republici (66%), Gruziji (61%), Albaniji (56%), Filipinima (55%) i Ugandi (53%). Najniže ocjene Trump je dobio u Njemačkoj (6%), Iranu (6%) te Islandu (samo 5%). U Hrvatskoj je Trumpov rad odobravalo 21% ispitanika, niske ocjene dobio je i u Rusiji gdje ga je podržalo samo 18% ispitanika, a u Turskoj ga je podržalo samo 13%.

In some countries, ratings for U.S. are at record low

% who have a favorable view of the U.S.

Note: 2000 trend is from 1999 or 2000 and provided by U.S. Department of State.

Source: Summer 2020 Global Attitudes Survey. Q8a.

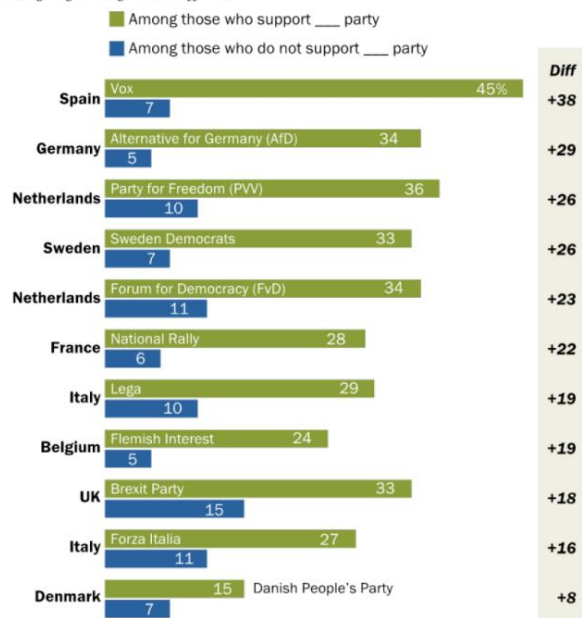
"U.S. Image Plummets Internationally as Most Say Country Has Handled Coronavirus Badly"

PEW RESEARCH CENTER

slika 1: Podrška Donaldu Trumpu u različitim zemljama

More confidence in Trump among European right-wing populist party supporters

% who have **confidence** in U.S. President Donald Trump to do the right thing regarding world affairs

Note: All differences shown are statistically significant. "Support" percentages represent respondents who have a favorable view of each party. "Do not support" percentages represent respondents who have an unfavorable view of each party. For more information on European populist parties, see Appendix.

Source: Summer 2020 Global Attitudes Survey, Q15a.

"U.S. Image Plummets Internationally as Most Say Country Has Handled Coronavirus Badly"

PEW RESEARCH CENTER

Slika 2: Podrška Donaldu Trumpu u desno orijentiranim strankama

Kako svijet vidi SAD od iznimne je važnosti za utjecaj u svijetu jer dodaje dodatnu snagu u zadržavanju ključne uloge u međunarodnom poretku, a pomaže u širenju američkog brenda i imidža. Zanimljivo je vidjeti da je većina ispitanika u istom istraživanju objavljenom 2018.g. negativno ocijenila izlazak SAD-a iz Pariškom klimatskom sporazuma, iz dogovora s Iranom te iz trgovinskih sporazuma poput u uvodu spomenutog TPP-a. Nadalje, te iste godine negativno je ocijenjena popularno nazvana islamska zabrana u kojoj je Donald Trump zabranio ulazak u SAD građanima nekoliko islamskih zemalja, a negativno je ocijenjena i Trumpova ideja o gradnji zida na granici s Meksikom što je bilo jedno od njegovih predizbornih obećanja. Nadalje, na slici 1 vidljivo je da je promjena percepcije SAD-a u svijetu svoj vrhunac doživjela za vrijeme mandata Baracka Obame što pak pokazuje koliko je velika promjena u vanjskopolitičkoj doktrini između dvojice predsjednika.

AMERIKA PRIJE I POSLIJE TRUMPA

Naime, Barack Obama svoj imidž u vanjskopolitičkim odnosima izgradio je na načelu „Leading from Behind“ koji se odnosio na meku moć američke diplomacije. Obama je percipiran kao umjereni političar kako u svijetu tako i u svojoj zemlji, a takva umjerenost bila je dobrodošla nakon politike intervencionizma koju su provodili njegovi prethodnici. Cilj njegove vanjske politike bila je upravo ta umjerenost, meka moć američke diplomacije koja se u njegovom mandatu okrenula ka ekonomiji i razmjeni te otvaranju dijaloga. Takav pristup vidljiv je na primjeru Kube i Irana, vječitih američkih neprijatelja, a s kojima je započeo dijalog te pokrenuo novi odnos SAD-a i tih dviju zemalja. Uspostavljanjem diplomatskih odnosa s Kubom te potpisivanjem sporazuma o nuklearnom naoružanju s Iranom, američka administracija pokazala je novu fleksibilnost koja do tad nije bila vidljiva. No istovremeno, vanjska politika njegove administracije imala je i niz grešaka prije svega na Bliskom Istoku. Predizborno obećanje o povlačenju američke vojske iz Afganistana nije ispunjeno u potpunosti, a Obamina administracija krivo je procijenila snagu Arapskog proljeća, tj. prije svega krivo je procijenjena moć sirijskog predsjednika Bashar Assada te moć i pretenzije koje je ISIS imao. Njegov mandat otežala je i većina Republikanaca u Senatu i Predstavničkom domu, no iako je sveukupna ocjena njegove ostavštine pozitivna izgleda da su u njegovom slučaju riječi ipak bile nešto snažnije od djela. Cilj o transformaciji američke uloge koji je tijekom kampanje u prvom krugu imao nije uspio te je američka uloga ostala ista, a američka diplomacija nije doživjela reformaciju koja joj je prijeko potrebna.

U takvom okruženju, na vlast dolazi Trump koji je i prije kampanje otvoreno kritizirao svog prethodnika, a u knjizi „Make America Great Again“ ismijao je Obamin sporazum sa Iranom te Obaminu vanjsku politiku za koju je smatrao da je politika mekušca. U istoj toj knjizi Trump je predstavio svoje viđenje američke vanjske politike i položaja koji SAD ima, a koji je po njemu grozan i gubitnički: „Ova zemlja je u velikim problemima. Ne pobjeđujemo više. Gubimo od Kine. Gubimo od Meksika i to u trgovini i na granicama. Gubimo od Rusije, Irana i Saudijske Arabije“ (Trump, 2015:9). Najveći Obamin uspjeh, sporazum s Iranom, Trump je smatrao najgorim sporazumom koji je ikad vidio te da SAD nije mogao proći gore nego što je (Trump, 2015:39). A njegova vanjska politika oslanjala se na snagu, a svojom najvećom vrlinom za transformaciju SAD-a smatrao je sposobnost pregovaranja koja polazi iz njegove poduzetničke pozadine. Međutim, vrlo brzo se vidjelo da Donald Trump nije osoba koja pregovara na tradicionalan

diplomatski način već na poduzetnički način jer „ona strana kojoj je sporazum potreban je strana koja treba otići s najmanje i biti nezadovoljna“. Ironično je da je, unatoč mentalitetu „budi najbolji, pobijedi sve“, Trump zapravo bio jedan od lidera koji se najgore suprotstavio pandemiji te je bio na začelju borbe s istom.

U vrijeme kampanje za predsjedničke izbore vanjska politika bila je marginalna tema jer su podjele i problemi unutar SAD-a bili toliko veliki te su glavne teme bile pandemija, zapošljavanje i ekonomija. No u javnim nastupima Joe Bidena mogla se vidjeti značajna promjena smjera američke vanjske politike od one kakvu je provodio njegov prethodnik. Vanjska politika novoizabranog predsjednika usredotočila se na povratak Amerike na pred-trumpovsko razdoblje što je već i u prvim danima stupanja na vlasti i učinio time što je vratio SAD u Pariški klimatski sporazum te u Svjetsku zdravstvenu organizaciju (WHO). Prvih sto dana njegova mandata obilježeno je povratkom na staro, pa je tijekom tog razdoblja donio više odluka nego tri njegova prethodnika (CNN). Osim što je SAD vratio u SZO, osigurao je najveći paket pomoći za američke građane – COVID paket pomoći iznosio je 1.9 bilijuna dolara. Za razliku od prethodnika, promijenio je u potpunosti način borbe s pandemijom pa je tako u prvih sto dana cijepljeno 200 milijuna ljudi, a do dana pisanja ovoga rada mjere diljem SAD-a su oslabile dok su brojke zaraženih daleko stabilnije. Biden se, za razliku od Trumpa, pridružio globalnom programu COVAX za koji je dodijelio četiri milijarde dolara. Napustio je tviter diplomaciju, promijenio je i način komuniciranja s javnošću pa umjesto dnevnih tvitova, javnosti su sada dostupne tradicionalne objave za medije u kojima se nalaze sve obavijesti o aktivnostima američkog predsjednika i njegove administracije. Nadalje, povukao je Trumpovu odluku o zabrani ulaska građana određenih islamskih zemalja, ali i dalje nije uspio riješiti pitanje meksičke granice i velikog priljeva migranata iz Južne Amerike. Iako je u kampanji kao glavni problem vanjske politike spominjao odnose s Kinom, Biden se u prvih sto dana usredotočio na odnose s Afganistanom, Iranom i Rusijom. Američki predsjednik je nastavio pregovore s Iranom te su se predstavnici dviju zemalja susreli u travnju u Beču i time ponovno započeli rad na ponovnom uspostavljanju sporazuma o nuklearnom naoružanju. Biden je najoštrij bio prema Rusiji za koju je uveo niz sankcija i diplomatskih protjerivanja (protjerao je deset ruskih diplomata iz SAD-a). Održan je i sastanak s ruskim predsjednikom i to na neutralnom teritoriju, a neposredno prije sastanka Biden je Putina prozvao ubojicom u intervjuu za američki ABC te dodao da će Putin platiti za miješanje u američke izbore. Biden se, u lipnju, susreo i s europskim kolegama te

sudjelovao na sastancima G7 skupine te na NATO samitu. Istaknuo je važnost NATO saveza, a iako je njegova aktivnost na tim sastancima pozitivno ocijenjena ipak se mogla osjetiti doza rezerviranosti od stranih lidera. Nadalje, Biden je najavio povlačenje američkih vojnika iz Afganistana što je ubrzo i učinjeno. Međutim, kako je počelo američko povlačenje tako su i talibani zauzimali Afganistan da bi do sredine kolovoza pao i Kabul. Padom glavnoga afganistanskog grada započelo je izvlačenje američkih diplomata i saveznika, ali cijeli proces bio je poprilično spor i mnoge je podsjetio na izvlačenje Amerikanaca iz Sajgona 1975.g. Mnogi mediji krive Josepha Bidena zbog loše izvedene evakuacije i loše planiranog izvlačenja američkih vojnika, a na najveće kritike u svojem mandatu nije bio pretjerano oštar već je tvrdio da se ne smatra krivim za pad Afganistana pod talibansku vlast.

Nadalje, Joe Biden iznenadio je mnoge priznavanjem armenijskog genocida čime je postao prvi američki predsjednik koji je to javnim priopćenjem objavio čime je napravio veliki zaokret u vanjskoj politici. Sam izbor diplomatskog tima koji će voditi američku vanjsku politiku pokazuje veliku promjenu u usporedbi s trumpovskom vanjskom politikom. Ta promjena najvidljivija je u izboru američke veleposlanice pri UN-u, Linde Thomas–Greenfield. Bidenov izbor u ovom slučaju označio je povratak tradicionalnoj, birokratskoj diplomaciji pogotovo uzevši u obzir da Thomas-Greenfield ima preko trideset godina iskustva u State Departmentu.

Već u prvih nekoliko mjeseci mandata Biden je pokazao određeni odmak od Trumpove vanjske politike – promijenio je smjer i način upravljanja pandemijom, vratio se tradicionalnim partnerima, osudio Putina i zauzeo još oštiri pristup prema Rusiji, priznao genocid u Armeniji i time osudio Tursku, ponovno vratio SAD u međunarodne institucije te postavio ljudska prava i demokraciju u središte svojih ciljeva. Međutim, unatoč teškom kritiziranju svojeg prethodnika Biden je ipak zadržao neke od Trumpovih vanjskih politika. Naime, iako je Biden daleko otvoreniji od svojeg prethodnika te prihvaća raznolikost (što je vidljivo i u sastavu Vlade koja ima prvog otvoreno gay tajnika, prvu domorotkinju Deeb Haaland, prvog Afroamerikanca na čelu obrane, itd.) ipak je donekle zadržao jednu od najkontroverznijih politika Donalda Trumpa. Naime, prije Trumpa SAD-a je u godinu dana prihvatio do 250 tisuća izbjeglica, a nakon Trumpa ta brojka pala je na svega 5000. Iako je Biden obećao povećanje na čak 62 i pol tisuće migranata to se ipak nije ostvarilo te je brojka porasla na tek 15 000 zbog čega je zaradio brojne kritike svojih demokratskih kolega. Nadalje, Biden je zadržao i oštru politiku prema Kini. U srpnju je SAD pokrenuo proces

zabrane uvoza svih proizvoda iz Xinjiang regije zbog optužbi da Kinezi u toj regiji na prisilan rad tjeraju manjinu Ujgura. Isti mjesec, SAD je dodao još 23 kineske tvrtke na svoju crnu listu zbog odnosa prema Ujgurima, a zabranio je i uvoz solarnih panela iz Kine (The China Briefing). Na samitu G7 i NATO, Biden se pridružio ostalim liderima te u zajedničkom priopćenju kritizirao Kinu zbog Xinjiang regije i Hong Konga. Strogi pristup zadržao je i prema Rusiji, a Putina je već unaprijed optužio za uplitanje u američke izbore 2022.g. , prozvaao ga je ubojicom te zaprijetio mogućnošću da u slučaju većeg cyber napada i započne oružani sukob između dvije sile. Što se Bliskog istoka tiče, Biden je zbog povlačenja američkih vojnih snaga na udaru kritika te je njegova vlast prvi put naišla na neodobravanje mnogih.

ZAKLJUČAK

Promjenu u utjecaju i položaju SAD-a u međunarodnom poretku teško je izmjeriti konkretnim mjerilima koja bi dala točan podatak ili postotak o utjecaju Trumpa na te promjene. Međutim, u ovome radu pokušala sam otkriti promjenu u američkom utjecaju u svijetu preko dvije varijante – prva varijanta bile su najkontroverznije odluke Donalda Trumpa ili odluke koje su imale najveći odjek u javnosti, a druga varijanta je meka moć SAD-a projicirana kroz imidž koji ta zemlja ima u svijetu. U oba slučaja pokazalo se da je mandat Donalda Trumpa utjecao na promjenu položaja SAD-a time što je svojim nepromišljenim potezima, neprofesionalnim obraćanjima, prijateljstvima s autoritarnim liderima te pokušajima podmićivanja drugih lidera znatno promijenio položaj lidera koji su SAD do tada uživale. Okretanjem leđa tradicionalnim američkim partnerima te kritiziranjem istih izgubio je povjerenje, a time znatno narušio odnose SAD-a i zapadnih demokracija. Hillary Clinton u međunarodnom časopisu Foreign Affairs tvrdi da su upravo tradicionalni i snažni partneri najveća moć SAD-a koju ne posjeduju ni Kina ni Rusija, a svojim ponašanjem taj sustav partnerstva Trump je gledao kao svoju zaštitnu raketu (Clinton; 2020:95). Njegova prijateljstva s autoritarnim liderima Rusije, Turske, Brazila i Sjeverne Koreje omogućila su tim liderima daljnje opravdavanje svog kontroverznog načina vladanja što je rezultat upravo podrške američke administracije. U prvom opozivu i objavljenom telefonskom razgovoru u kojem je podmićivao ukrajinskog predsjednika napravio je ono što si nijedan lider G7 zemalja ne bi dozvolio. U drugom opozivu potaknuo je podjele SAD- koje su odnijele živote petero ljudi, a koje su i danas iznimno snažne. Sporom i nepromišljenom reakcijom na pandemiju COVID-19 doveo je SAD na sam vrh zemalja po broju zaraženih u svijetu te time prouzročio veliki broj smrti u toj zemlji koji se pravovremenom reakcijom mogao spriječiti. Utjecao je i na imidž

SAD-a time što je sve one vrijednosti koje je Amerika oduvijek promovirala pretvorio u vrijednosti koje nijedna zapadna demokracija ne želi i ne smije imati. Postavljanjem prijatelja i osobnih poznanstava na diplomatska mjesta, čestim promjenama svojih kadrova u administraciji i nekontroliranim medijskim istupima u javnosti i na društvenim mrežama pokazao je slabosti američke diplomacije koje ni najbolji diplomat ne bi mogao predstaviti na pozitivan način. Unatoč određenim dobrim vanjskopolitičkim odlukama koje su u ovom radu spomenute, njegova ostavština u američkoj diplomaciji i položaju može se opisati kao kaotična i neprimjerena. Međutim, unatoč svemu, SAD ima snažan sustav provjera i ravnoteža te moćan parlamentarni sustav koji je spriječio i onemogućio daljnji sraz američke diplomacije. Upravo ta provjera i ravnoteža (checks and balances) koja je toliko tradicionalna za SAD pomogla je u kontroliranju predsjednika koji je mogao donijeti i daleko gore odluke s puno većim posljedicama. I upravo su te provjere spriječile njegov ponovni izbor te početak prelaska SAD-a iz liberalne demokracije u iliberalnu. Odbijanjem prihvatanja rezultata demokratskih, službenih izbora te odbijanjem prijenosa vlasti ponašao se poput autokratskog vođe koji na vlasti želi ostati zauvijek. Pitanje jest bi li Trump uistinu odbio prenijeti vlast na novog predsjednika da SAD ne posjeduje snažne demokratske alate koju su takvu situaciju spriječile. Kritiziranjem i vrijeđanjem medija i svojih neistomišljenika pokušao je učiniti one što lideri mnogih iliberalnih demokracija čine, a to je preuzeti stvar u svoje ruke i kontrolirati vlast u potpunosti u svoju korist.

Sve to dovelo je SAD do položaja u kojem ta zemlja ima negativnu percepciju u nizu uređenih, demokratskih zemalja što je također prikazano u radu putem provedenih istraživanja nezavisnih zemalja. Naravno, taj proces započeo je puno prije Trumpa, no tijekom njega je postignut vrhunac. Svijet neće zaboraviti mandat Donalda Trumpa, a pogotovo ne njegove posljednje dane (Kirshner, 2021:20). A položaj SAD-a neće se poboljšati vraćanjem u međunarodne institucije niti povlačenjem Trumpovih odluka što je Biden odmah po dolasku na vlast i učinio. Svijet je umjesto snažne i moćne zemlje koja može biti lider u međunarodnom poretku vidio jednu slabu, podjelama razorenu zemlju koja ne može riješiti probleme u vlastitoj državi, a time ni na globalnoj razini.

Iako dobar dio znanstvenika danas smatra da je došao kraj međunarodnom liberalnom poretku te iako položaj hegemonu koji je SAD uživao više nije moguć, između ostalog i zbog snažnog rasta Kine, činjenica jest da je za održavanje međunarodnog poretka i dalje potrebna snažna i moćna

Amerika. Naime, prema Arhjun Chowdurryu, 2/3 zemalja u svijetu ne mogu svojim građanima osigurati osnovne potrebe bez međunarodne pomoći, a SAD je oduvijek prednjačio u pružanju iste (Beckley, 2020:84).

Vodeća pozicija SAD-a u globalnom poretku bila je moguća zbog snažne vojske, jake ekonomije i meke moći kakvu nijedna druga zemlja ne može i nije imala. Trump je najviše utjecao upravo na tu meku moć jer ako ju SAD želi iskoristiti na način da ju druge zemlje slijede u vrijednostima koje ta zemlja zagovara onda te vrijednosti treba poštivati i promovirati i kod kuće. Trump je opetovano kršio te vrijednosti, ljudska prava i sva ona načela na kojima počiva američka meka moć, a time je znatno uzdrmao položaj te zemlje u svijetu.

Vojna moć SAD-a i dalje je iznimno velika zbog visokih ulaganja u nju, ali sve više zemalja uviđa važnost takvih ulaganja čime njihove vojske također jačaju. Kina je ovdje opet idealni primjer upravo zbog sve snažnije vojske, no i ostale zemlje ne zaostaju pa tako Indija, Japan i Južna Koreja imaju snažne vojske koje spadaju među deset najmoćnijih na svijetu (FP p 28). Što se ekonomske moći pak tiče, SAD i ovdje uživa veliki utjecaj no i taj utjecaj je ugrožen zahvaljujući velikom ekonomskom rastu Kine koja je u Trumpovom mandatu dodatno ojačala, povećala broj diplomata u svijetu koji je sada veći nego broj američkih te kreirala internetske divove (uz SAD, Kina je jedina zemlja koja je u tome uspjela).

Naravno, američki položaj bio je ugrožen i prije Trumpa i to iz razloga jer se SAD nije znao nositi s položajem lidera kojeg je imao već se usredotočio na borbu protiv terorizma kao svoj glavni cilj (FP). Ali Trump je, zasigurno, ubrzao pad američke moći u međunarodnom poretku time što je kršio ljudska prava i donosio odluke koje su SAD dovele na položaj zemalja koje ne treba slijediti i pratiti. Njegov nasljednik, Joe Biden, mora učiniti daleko više da bi taj imidž SAD-a popravio, a to neće biti moguće samo fokusiranjem na diplomaciju. Ako Amerika želi zadržati snažan položaj lidera kojeg je godinama imala tada se mora okrenuti sama sebi i urediti probleme koji ju muče, a tek tada će moći ponovno biti na vrhu međunarodnog poretka.

Nadalje, unatoč snažnoj moći sustava provjere i ravnoteže događaji koji su objašnjeni u ovome radu pokazali su da SAD može stvoriti anomalije koje mogu utjecati na ostatak svijeta te imati presudnu ulogu u globalnim trendovima. Politički Trump nije stvorio sam sebe već su njega stvorili američki građani koji su ga tijekom i nakon mandata snažno podržavali, a koji ga još uvijek

podržavaju što je bilo vidljivo i na posljednjem skupu te najavama o njegovoj ponovnoj kandidaturi na predsjedničkim izborima 2024.g.

Amerika je u mandatu Donalda Trumpa pokazala svu svoju licemjernost (FAAA) time što je kršila ljudska prava, uvodila zabrane za pripadnike određenih religijskih, nacionalnih ili seksualnih manjina (ovih posljednjih samo u vojsci). S Amerikom koja je u takvom položaju teško je očekivati da će međunarodni svijet ozbiljno shvatiti ili pratiti vrijednosti koje promovira. Teško je za očekivati da će Rusija ozbiljno shvatiti pozive SAD-a da uvedu veće slobode za medije ili političke protivnike ako je američki predsjednik tijekom cijeloga mandata prozivao medije za lažno izvještavanje, a svoje političke neistomišljenike vrijeđao putem društvenih mreža. Također, teško je za očekivati da će Kina zaozbiljno shvatiti prijetnje ili sankcije koje bi SAD uveo zbog odnosa prema kineskim Ujgurima ako je i američki predsjednik koristio zabrane i razdvajao roditelje i djecu pripadnike nacionalnih manjina. Naravno, i Rusija i Kina su drastični primjeri zemalja koje su kršenje ljudskih prava i sloboda dovele na neku novu razinu, ali na odličan način prikazuju koliko je daleko Donald Trump otišao u smjeru suprotnom od bilo kojeg prethodnika.

Nadalje, upravo anomalije koje je Trump pokazao svijetu te problematične odluke koje graniče s iliberalnima dovele su do toga da će svijet u budućnosti biti daleko oprezniji u odnosu prema SAD-u. Naime, ako je SAD mogao stvoriti jednog Trumpa koji je odbijao djelovati prema demokratskim i liberalnim načelima te ako je takvog predsjednika teško maknula s dužnosti zbog njegova odbijanja priznavanja rezultata onda je moguće da se takav političar ponovi. Mandat američkog predsjednika traje četiri godine, a prema mnogim američkim medijima, stručnjacima i izvorima bliskim Bidenu, upitno je hoće li se kandidirati na idućim predsjedničkim izborima 2024.g. Trump i dalje razmišlja o kandidaturi. SAD je pokazao sve svoje anomalije, a koje predsjednik Biden neće moći riješiti u jednom mandatu. Za očekivati je da će upravo iz tog razloga lideri svjetskih sila biti daleko oprezniji pri odnosima sa SAD-om iz straha da bi na idućim izborima mogao pobijediti Trump ili netko sličan njemu, a čija bi pobjeda mogla biti daleko opasnija ne samo za SAD već i za sve ostale.

U međunarodnom globalnom poretку i informacijskoj revoluciji promjene se događaju iznimno brzo, a uloge zemalja i njihov utjecaju mijenjaju se iz dana u dan. Kina krši brojna ljudska i međunarodna prava, ali je svejedno jedan od najvećih svjetskih igrača sa moćnom ekonomijom i snažnom vojskom. Kina svoj utjecaj jača raznim sporazumima i inicijativama (Belt and Road

Initiative), a kineska administracija radi na proširenju tog utjecaja u svim dijelovima svijeta te na deamerikanizaciji jer smatra da SAD više nije moćna sila kakva je nekad bila (FAA). Svoj utjecaj Kina je ojačala i putem tzv. Debt diplomacy, tj. diplomacije u kojoj financijski pomaže drugim zemljama (FAA). Zanimljivo je i da Kina trenutno ima veći broj diplomata u svijetu nego što to ima SAD. Rusija na sličan način pokušava proširiti svoja partnerstva te jačati ekonomski i politički utjecaj. Europska unija, iako duboko podijeljena, i dalje predstavlja veliku ekonomsku i političku silu čija je uloga možda nešto slabija nego što je donedavno bila. Ako SAD želi zadržati svoj položaj lidera zapadnih demokracija onda se mora promijeniti iznutra prema van. Američka diplomacija mora pronaći novi pristup, proširiti se, modernizirati i prihvatiti raznolikost u svojim redovima. Povratak u međunarodne institucije i ponovna izgradnja partnerstva s Europskom unijom neće biti dovoljna da SAD stekne moć i ugled koji su joj potrebni za suočavanje s globalnim izazovima poput Kine i Rusije. Europska unija taj izazov ne može riješiti sama prije svega zbog podjela unutar zajednice te zbog različitog poimanja vanjskopolitičkih prioriteta svojih članica, a uostalom Europska unija nema jedinstvenu vanjsku politiku. Europskoj uniji, a i globalnom poretku, potreban je snažan SAD koji bi se s tim izazovom mogao i trebao suočiti jer će ti izazovi biti puno teži i veći. Neki znanstvenici već sada prognoziraju ponovni povratak bipolarnog međunarodnog poretka u kojem će ključnu riječ imati Kina i SAD, a ovakav SAD kojeg mnogi smatraju slabim i nemoćnim takvu ulogu neće moći ispuniti.

Konačno, da bi se uopće ocijenio mandat i ostavština jednoga predsjednika potrebno je puno dolje razdoblje za analizu jer posljedice njegove vladavine vidjet će se tek godinama nakon. No ono što se već sada može reći jest da je Donald Trump uistinu vodio izgubljen, neartikuliranu i nejasnu diplomaciju dok je istovremeno svoju zemlju podijelio. Posljedice njegova mandata unutar i izvan zemlje rješavat će se još godinama, a ostaje za vidjeti koliko će toga Joe Biden moći popraviti te hoće li mandat Trumpa biti lekcija za SAD koju nitko ne želi ponoviti.

POPIS LITERATURE:

1. Trump, Donald (2018) Great Again How to Fix Our Crippled America, Threshold Edition, New York (Kindle verzija)
2. <https://www.cfr.org/timeline/trumps-foreign-policy-moments>
Datum pristupa: lipanj, srpanj, kolovoz 2021.g.
3. Layne, Christopher (2020) Coming Storms The Return of Great-Power War. *Foreign Affairs* 99(6): 42-48
4. Gewirtz, Julian (2020) China Thinks America is Losing Washington Must Show Beijing It's Wrong. *Foreign Affairs* 99(6): 62 – 72
5. Beckley, Michael (2020) Rogue Superpower Why This Could Be an Illiberal American Century. *Foreign Affairs* 99(6): 73 – 86
6. Clinton, Hillary (2020) A National Security Reckoning How Washington Should Think About Power. *Foreign Affairs* 99(6): 88 – 99
7. J.Burns, William i Thomas-Greenfield, Linda (2020) The Transformation of Diplomacy How to Save the State Department. *Foreign Affairs* 99(6): 100 – 111
8. A. Cook, Steven (2020) No Exit Why the Middle East Still Matters to America. *Foreign Affairs* 99(6): 133 – 142
9. Power, Samantha (2021) The Can-Do Power America's Advantage and Biden's Chance. *Foreign Affairs* 100(1): 10 – 24
10. Mead, Walter Russel (2021) The End of the Wilsonian Era Why Liberal Internationalism Failed. *Foreign Affairs* 100 (1): 123 – 137
11. Mathews, Jessica T. (2021) Present at the Re-creation? U.S. Foreign Policy Must Be Remade, Not Restored. *Foreign Affairs* 100 (2): 10 – 16
12. Kirshner, Jonathan (2021) Gone But Not Forgotten Trump's Long Shadow and the End of American Credibility. *Foreign Affairs* 100 (2): 18 – 26
13. Kagan, Robert (2021) A Superpower, Like It or Not Why Americans Must Accept Their Global Role. *Foreign Affairs* 100 (2): 28 -38

14. Rose, Giden (2021) Foreign Policy for Pragmatists How Biden Can Learn From History in Real Time. *Foreign Affairs* 100 (2): 48 – 56
15. LaForge, Gordon i Slaugther, Anne-Marie (2021) Opening Up the Order A More Inclusive International System. *Foreign Affairs* 100 (2): 154 – 162
16. Kupchan, Charles A. i Trubowitz, Peter L. (2021) The Home Front Why an Internationalist Foreign Policy Needs a Stronger Domestic Foundation. *Foreign Affairs* 100 (3): 92 – 101
17. Foreign Policy Special Issue (2020) A Conversation Between Jonathan Tepperman and Fareed Zakaria. *Foreign Policy*: 4-14
18. Kovačić, Vinko i Skoko, Božo (2009.) Koncept meke moći država i njegova primjena na Republiku Hrvatsku. *Polemos* 12(1): 29 – 49
19. Branda, Oana-Elena (2018) Changes in the American Foreign Policy: From Obama to Trump. *De Gruyter* 25(2): 160 – 164
20. Unger, David (2016) The Foreign Policy legacy of Barack Obama. *The International Spectator* 51(4): 1-16
21. <https://www.pewresearch.org/topic/international-relations/global-image-of-countries/>
Datum posjete: lipanj, srpanj 2021.
22. <https://www.pewresearch.org/topic/international-relations/global-image-of-countries/us-global-image/>
Datum posjete: lipanj, srpanj 2021.
23. <https://thehill.com/homenews/administration/387067-merkel-europe-cant-count-on-us-to-protect-us-anymore>
Datum posjete: 29.6.2021.
24. <https://news.sky.com/story/alexei-navalny-russia-must-tell-the-truth-about-putin-critics-poisoning-dominic-raab-says-12061903>
Datum posjete: 29.6.2021.
25. <https://www.nytimes.com/2021/01/13/us/politics/trump-impeached.html>
Datum posjete: 29.6.2021.

26. <https://www.nytimes.com/2019/11/11/us/ukraine-trump.html>
Datum posjete: 29.6.2021.
27. <https://www.nytimes.com/interactive/2019/09/25/us/politics/trump-ukraine-transcript.html>
Datum posjete: 29.6.2021.
28. <https://www.nbcnews.com/news/world/trump-s-election-falsehoods-put-smile-faces-dictators-observers-warn-n1246766>
Datum posjete: 29.6.2021.
29. <https://edition.cnn.com/2019/07/02/politics/donald-trump-dictators-kim-jong-un-vladimir-putin/index.html>
Datum posjete: 29.6.2021.
30. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-54169732>
Datum posjete: 29.6.2021.
31. [file:///C:/Users/Gentiana/Downloads/Pew-Research-Center U-S-Image-Report UPDATED 2018-10-01.pdf](file:///C:/Users/Gentiana/Downloads/Pew-Research-Center%20U-S-Image-Report%20UPDATED%202018-10-01.pdf)
Datum posjete: 29.6.2021.
32. <https://www.pewresearch.org/global/2014/07/14/global-opposition-to-u-s-surveillance-and-drones-but-limited-harm-to-americas-image/>
Datum posjete: 29.6.2021.
33. <https://www.pewresearch.org/global/2012/06/13/chapter-1-views-of-the-u-s-and-american-foreign-policy-4/>
Datum posjete: 29.6.2021.
34. <https://www.cfr.org/event/global-views-united-states>
Datum posjete: 30.6.2021.
35. <https://foreignpolicy.com/2019/06/04/you-cant-defeat-nationalism-so-stop-trying/>
Datum posjete: 30.6.2021.

36. <https://www.strifeblog.org/2020/04/16/nationalism-in-foreign-policy-anachronism-or-necessity/>
Datum posjete: 30.6.2021.
37. <https://www.abc.net.au/news/2020-11-15/trump-no-despot-nor-first-president-power-lie-america/12876516>
Datum posjete: 30.6.2021.
38. <https://foreignpolicy.com/2020/11/16/trump-biden-iran-israel-uae-middle-east/>
Datum posjete: 30.6.2021.
39. <https://www.abc.net.au/radionational/programs/betweenthelines/trumps-achievement-in-the-middle-east-and-why-james-baker-is/12825400>
Datum posjete: 30.6.2021.
40. <https://www.washingtontimes.com/news/2021/jan/12/trump-accomplishments-middle-east-complicate-biden/>
Datum posjete: 30.6.2021.
41. <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/09/winners-losers/616364/>
Datum posjete: 30.6.2021.
42. <https://www.jpost.com/opinion/trumps-middle-east-legacy-the-good-the-bad-and-the-ugly-opinion-650738>
Datum posjete: 30.6.2021.
43. <https://www.bbc.com/news/world-africa-54554286>
Datum posjete: 30.6.2021.
44. <https://www.nytimes.com/2020/12/01/us/politics/sudan-israel-trump-peaceaccord.html>
Datum posjete: 30.6.2021.
45. <https://www.bbc.com/news/world-africa-55266089>
Datum posjete: 30.6.2021.
46. <https://edition.cnn.com/2021/04/28/politics/president-biden-first-100-days/index.html>
Datum posjete: 30.6.2021.

47. <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/business/donald-trumps-final-china-scorecard-a-story-of-many-defeats-and-one-big-change/articleshow/78949811.cms?from=mdr>
Datum posjete: 30.6.2021.
48. <https://edition.cnn.com/2021/04/14/politics/russia-sanctions-expel-officials-hacking-election/index.html>
Datum posjete: 30.6.2021.
49. <https://www.statista.com/statistics/233880/international-students-in-the-us-by-country-of-origin/>
Datum posjete: 30.6.2021.
50. <https://www.statista.com/statistics/250934/quarterly-number-of-netflix-streaming-subscribers-worldwide/>
Datum posjete: 30.6.2021.
51. <https://www.theguardian.com/us-news/2021/jan/04/trump-administration-family-separation-immigrants-joe-biden>
Datum posjete: 30.6.2021.
52. <https://www.nytimes.com/article/george-floyd-protests-timeline.html>
Datum posjete: 30.6.2021.
53. <https://www.vox.com/2020/6/12/21285244/black-lives-matter-global-protests-george-floyd-uk-belgium>
Datum posjete: 30.6.2021.
54. <https://freedomhouse.org/>
Datum posjete: 30.6.2021.
55. <https://news.gallup.com/poll/116350/position-world.aspx>
Datum posjete: 30.6.2021.
56. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/24/coronavirus-cure-kills-man-after-trump-touts-chloroquine-phosphate>
Datum posjete: 30.6.2021.

57. <https://www.csis.org/analysis/making-america-great-global-perceptions-china-russia-and-united-states-international>
Datum posjete: 30.6.2021.
58. <https://www.vox.com/identities/2017/7/26/16034366/trump-transgender-military-ban>
Datum posjete: 30.7.2021.
59. <https://www.nytimes.com/2018/04/13/world/europe/theresa-mays-statement-on-the-syria-strike.html>
Datum posjete: 30.7.2021.
60. Datum posjete: 30.7.2021.
61. <https://www.washingtonpost.com/opinions/2020/12/31/best-things-trump-did-2020/>
Datum posjete: 30.6.2021.
62. <https://www.politico.com/news/magazine/2021/01/18/trump-presidency-administration-biggest-impact-policy-analysis-451479>
Datum posjete: 30.6.2021.
63. <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>
Datum posjete: 30.7.2021.
64. <https://markets.businessinsider.com/news/stocks/trump-us-china-trade-war-timeline-of-everything-thats-happened-2019-8#5>
Datum posjete: 30.7.2021.
65. <https://www.bbc.com/news/technology-55367163>
Datum posjete: 30.7.2021.
66. <https://www.rferl.org/a/biden-cyber-russia-china-/31380148.html>
Datum posjete: 30.7.2021.
67. <https://www.voanews.com/usa/us-politics/biden-accuses-russia-already-interfering-2022-election>
Datum posjete: 30.7.2021.

68. <https://www.economist.com/leaders/2021/07/17/bidens-new-china-doctrine>

Datum posjete: 30.7.2021.